

*Glavnino svojega življenja je preživel v tujini, a je ves čas ohranil pozitiven odnos do slovenstva in bil zvest rodni zemlji. V slovenskih revijah je objavljala poljudne članke, največ iz fizike in astronomije, pa tudi iz kulturne zgodovine in filozofije. V Temeljih vremenoznanstva je zasnoval slovensko meteorološko izrazje. Obsežno filozofsko delo Titansko napadovanje Olimpa (okoli 100 napisanih pol) pa je ostalo v rokopisu.*

## **Prof. dr. Simon Šubic** s slovenskimi astronomskimi prispevki

Do dvanajstega leta je pasel krave v rojstni vasi. Osnovno šolo je obiskoval v Škofji Loki (1842–44), gimnazijo pa začel v Celju in zaključil v Ljubljani (1852). Na filozofski fakulteti na Dunaju je leta 1856 diplomiral iz matematike in fizike.

Na Slovenskem ni dobil zaposlitve. Tako je bil sprva pripravnik na nemški gimnaziji v Budimpešti, od 1857 do 1861 pa tam profesor fizike na višji realki.



**Simon Šubic (Brode, Škofja Loka, 28. 10. 1830 – Gradec, Avstrija, 27. 7. 1903), fizik in matematik, publicist in tudi izumitelj, priznani poljudno znanstveni pisec.**

Leta 1864 se je preselil v Gradec, kjer je bil do leta 1884 profesor matematike in fizike na Trgovski in obrtni akademiji. Predaval je algebro, fiziko in elementarno mehaniko. V zadnjih letih poučevanja je učil le fizikalne predmete. Leta 1866 se je habilitiral še na univerzi v Gradcu, bil do leta 1869 privatni docent, od tega leta naprej pa izredni profesor teoretične fizike vse do upokojitve leta 1903. Tu ni imel rednih prihodkov. Bil je brez plače. Prejemal je le kolegnino od svojih slušateljev. Kot izredni profesor je predaval teorijo toplote in meteorologijo.

Skupaj z Janezom Bleiweisom, doživljenjskim urednikom *Novic*, je bil od leta 1867 med prvimi dopisnimi člani Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti (JAZU) v Zagrebu. Bila sta prva akademika iz Slovenije.

V nemščini je napisal 18 znanstvenih razprav (o termodinamiki in statistični mehaniki). V publikaciji JAZU pa je objavil prve fizikalne razprave v slovenščini (Mehanična teorija toplote in Dinamična teorija o plinih). Napisal je dva nemška učbenika fizike za srednje šole, ki sta izšla v Budimpešti. Posebno pa je zaslovel kot pisec obsežnega *Učbenika fizike za višje gimnazije in višje realke* (Budimpešta 1860, 700 str., po 100 strani za kemijo, astronomijo, meteorologijo). Uporabljali so ga na gimnaziji v Novem mestu in tudi visokošolci, farmacevti, medicinci ter filozofi z dodatnim predmetom fizika.

V slovenski periodiki je populariziral astronomijo v številnih spisih kot npr.: *Otrinjavke in svetinje*, *Repata zvezda je pred durmi (Bielov komet)*, *Nekaj svete starine na nebu in na zemlji*, *Svet, ki se je pogubil*, *Kameneni dež*, *Sončna gorkota in nje vzrok*, *Ali bivajo ljudje na bližnji zvezdi Martu*, *Velikanski dalnogled na razstavi leta 1900 v Parizu*, *Zemlja in zvezda Mart* in *Nova zvezda 20.-ga stoletja* (podrobnosti gl. v priloženi bibliografiji, ki je tu prvič objavljena).

Zahvaljujem se profesorju Dragu Samcu, višjemu bibliotekarju v Biblioteki SAZU, za veliko pomoč pri zbiranju bibliografije o S. Šubicu.

**Kranj, 23. november 2017**

**Majo Prosen**

### **Bibliografija Simona Šubica:**

"Stare vraže še dandanašnji ljudstvo more", *Novice gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari*, 13, 1855, št. 33 - št. 40.

Natoroznanstvo in ljudska omika, *Novice gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari*, 14, 1856, št. 1, str. 2; št. 3, str. 6; št. 4, str. 14; št. 5, str. 18; št. 6, str. 22; št. 9, str. 34-35; št. 11, str. 42; št. 14, str. 54.

Kraj in življenje na bregovih ogerske Donave v Budi in Peštu, Novice gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari, 14, 1856, št. 94, str. 33; št. 95, str. 381-382; št. 96, str. 385-386; št. 97, str. 388; št. 98, str. 392-393.

Natora in človek, Slovenski glasnik, 7, 1858, št. 1, str. 12-13; št. 3, str. 52-53. (O zvezdah.). V Pešti, meseca junija, Glasnik slovenski, 7, 1858, št. 1, str. 19-20; št. 2, str. 38-39. (O Slovanih v Budimpešti)

Iz Pešte, Glasnik slovenski, 7, 1858, št. 4, str. 74-75. (Brez podpisa. O slovanskih jezikih na budimpeštanski univerzi)

Iz Pešte, meseca listopada, Glasnik slovenski, 7, 1858, št. 11, str. 185-187.

Pot prek zgornje Donave, Glasnik slovenski, 11, 1859, št. 2, str. 45-47.

Nekaj o poduku našega naroda, Glasnik slovenski, 8, 1859, št. 3, str. 48-50; št. 4, str. 63-64.

Kaj je strah, Glasnik slovenski, 11, 1859, št. 6, str. 172-176.

Iz Pešta meseca novembra, Glasnik slovenski, 11, 1859, št. 6, str. 187-188.

**Physikalische Abhandlung über die Zusammensetzung fortschreitender und drehender Bewegungen und ihre Anwendung zur Erklärung der Aberration des Lichtes, des Foucault'schen Pendelversuches, der Erscheinung des Freischwebens der rotierenden Scheibe an Fessel's Rotationsmaschine und am Kreisel**, Pest, Müller, 1860, str. 1-50.

Iz Pešta, Slovenski glasnik, 11, 1860, št. 1, str. 29-30.

Iz Pešta, Glasnik slovenski, 10, 1860, št. 2, str. 62-63; št. 3, str. 92-93. (O Srbski Matici)

Iz Pešta, Slovenski glasnik, 10, 1860, str. 4, str. 123-124 (Slovanske knjižne publikacije na Ogrskem); št. 5, str. 157-158. (Prizadevanja za zблиžanje med hrvati in madžari.

Premišljevanje o ljudki omiki), Slovenski glasnik, 5, 1860, št. 6, str. 172-14.

**Lehrbuch der Physik für Ober-Gymnasien und Ober-Realschulen**, Buda-Pest, G. Heckenast, 1861. XIV, 506 str., ilustr.

Iz Pešta, Slovenski glasnik, 12, 1861, št. 6, str. 24. (O Slovanih na Ogrskem)

Slovó od ogerske dežele, Slovenski glasnik, 12, 1861, št. 19, str. 104-105.

**Grundzüge einer Molekular-Physik und einer mechanischen Theorie der Elektrizität und des Magnetismus**, Wien, W. Braumüller, K.K. Hofbuchhändler, 1862, XII, 208 str.

Der Hebel und die Kräftepaare nebst ihrer Anwendung in der Mechanik, Jahres-Bericht der Wiener Kommunal-Realschule in der Vorstadt Rossau Wien IX (Wien), 1, 1862.

Intorno ai methodi principali, che seguonsi nell'espore il calcolo differenziale, (Abhandlungen von Giov. Clodig im Programm des k.k Lycealgymnasiums zu Udine, 1859/60), Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien (Wien), 13, 1862, str. 311-312. Uebersichtliche Darstellung der Wärmeverhältnisse im Thierreiche, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien (Wien), 13, 1862, str. 312-315.

Die fossile Kohle in der Umgebung von Cilli, (Abhandlungen von Jos. Huber im Programm des k.k Gymnasiums zu Cilli, 1861), Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien (Wien), 13, 1862, str. 315-317.

Die Analyse der Lichtquellen (Abhandlungen von Wzl. Sacher im Programm des k.k. Gymnasiums zu Salzburg, 1861), Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien (Wien), 13, 1862, str. 317-320.

Erklärung der Lichterscheinungen aus meinen "Grundzügen einer naturgemässen Atomistik", Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien (Wien), 13, 1862, str. 320-322. (Abhandlung von P.K.Robida im Programm des k.k. Gym. zu Klagenfurt, 1861. Ocena)

Grundzüge einer Molecularphysik und einer mechanischen Theorie der Elektrizität und des Magnetismus, Sitzungsberichte der mathematisch-naturwissenschaftlichen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, XLVI, Band, II. Abtheilung (1863), str. 45-64.

Ueber den Begriff der Temperatur, Jahres-Bericht der Wiener Kommunal-Realschule in der Vorstadt Rossau, Wien, 3, 1862 (1864).

Schule der Physik für Lehranstalten und zum Privatgebrauch bearbeitet von Th. Gerding, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien (Wien), 15, 1864, str. 526-529.

Schule der Chemie für Lehranstalten und zum Privatgebrauch bearbeitet von Th. Gerding, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien (Wien), 15, 1864, str. 529-532.

Pota človeške omike, Čitalnica, 1, 1865, št. 1, str. 61-76; št. 2, str. 105-114; št. 3, str. 195-206.

Die Brillen der Weitsichtigen und Kurzsichtigen, von Georg Ullrich, Troppau, 1862, Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien (Wien), 16, 1865, str. 861-864.

**Die neuesten Untersilbung über die Ursache der Dampfkessel-Explosionen**, Graz, 1866.

**Természettan felgymnásiumok és reáltanodák számára**, Krizosztom Kruesz; Rajmund Kühn. Pest, Heckenast, 1866, Edition 2. jav. és bővit. kiadás. XX, 531 str. (Prevod dela: Lehrbuch der Physik für Obergymnasien und Oberrealschulen.)

**Lehrbuch der Physik für Ober-Gymnasien und Ober-Realschulen**, Pest, Gustav Heckenast, 1867.

Kaj so hudourni vrtinci, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Zagreb), 6, 1869, str. 159-179.

Svet in duh človeški, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Zagreb), 14, 1871, str. 18-44.

Mehanična teorija o toploti, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Zagreb), 19, 1872, str. 12-61; 24, 1873, str. 150-266 + 6 tabel.).

Nekaj posvetnih reči na zemlji, ki so na nebu domá, Zora, 1, 1872, št. 5, str. 63-65.

Repata zvezda je pred durmi, 1, 1872, št. 11, str. 158-159 : ilustr.

Nikolaj Kopernik in sledi njegovega duhá, Vestnik, znanstvena priloga Zori, 1, 1873, št. 5, str. 71-75.

Blisk in strela, človeška igra, Vestnik, znanstvena priloga Zori, 1, 1873, št. 8, str. 118-120. (O elektriki.)

**Lehrbuch der Physik, für Ober-Gymnasien und Ober-Realschulen**, Buda-Pest, Heckenast, 1874, Ed. 3e umgearbeitete und verbesserte Auflage, 1874, XVI, 720 str., ilustr.

Dinamična teorija o plinih, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Zagreb), 29, 1874, str. 1-144 ; 4 table.

Telegrafija: zgodovina njena in današnji njen stan, Letopis Matice slovenske, 1875, str. 1-57 + 11 tabel.

Manometer-Hygrometer, Anzeiger der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-naturwissenschaftliche Classe (Wien), 1876, št. 10, str. [67]-68.

Nove metode za opredeljevanje vlage v zraku, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Zagreb), 40, 1877, str. 1-18 : ilustr.

O matematičnih pomagalih fizikalnega motrenja, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Zagreb), 40, 1877, str. 45-115.

O imenitnejših električnih iznajdbah, Kres (Celovec), 2, 1882, št. 9, str. 479-485; št. 10, str. 533-538; št. 11, str. 585-590.

Občni potopi starih in novih dnij, Ljubljanski zvon, 8, 1888, št. 8, str. 458-467. (O potopu pri Sundskem otočju zaradi vulkana na Krakatauu in vesoljnem potopu iz Biblije)

Nekaj svete starine na nebu in na zemlji, Ljubljanski zvon, 10, 1890, št. 2, str. 79-84; št. 3, str. 139-145.

Ogenj svetega Elme, Ljubljanski zvon, 11, 1891, št. 8, str. 467-472.

Kriva vera o usodnih dneh, Ljubljanski zvon, 12, 1892, št. 3, str. 155-158. (O vraževerju pri različnih narodih)

Nebeški in podzemeljski ogenj, Ljubljanski zvon, 12, 1892, št. 4, str. 208-214; št. 5, str. 273-278; št. 6, str. 339-345; št. 8, str. 467-471; št. 9, str. 530-534. (O ognju iz mitologije in naravnem ognju)

O načinih skladanja števil, Letopis Matice slovenske, 1892, str. 201-221.

Pogubni malik sveta, Ljubljanski zvon, 13, 1893, št. 1, str. 13-20; št. 2, str. 79-85; št. 3, str. 152-159; št. 4, str. 214-220; št. 5, str. 279-286; št. 6, str. 345-356; št. 7, str. 402-413; št. 8, str. 475-485; št. 9, str. 539-549; št. 10, str. 603-611; št. 11, str. 664-674; št. 12, str. 735-746. (Vsebina 2: Nečista zverina; 3: Strast v boji z omiko; 4: Omikani zmaji; 5: Denarni potresi; 6: Na Marsu; 7: Prazgodovina na Marsu; 8: Izum plavanja po zraku; 9: Pravno razmerje na Marsu; 10: Izum zrakoplovne ladje na zraku; 11: Trgovina na Marsu; 13: Poguba trinogov na Marsu. Fantastičen roman)

Evropski mednarodni čas, Ljubljanski zvon, 14, 1894, št. 7, str. 424-428; št. 8, str. 490-494.

Svet, ki se je pogubil, Ljubljanski zvon, 14, 1894, št. 11, str. 675-679. (O repaticah. Prirejen natis v Proteus, 1939)

Fotografovanje v prirodnih barvah, Dom in svet, 9, 1896, št. 1, str. 30-31.

Zmagovita moč duhá nad telesom, Dom in svet, 9, 1896, št. 2, str. 58-60; št. 3, str. 92-95; št. 4, str. 120-123.

Kameneni dež, Ljubljanski zvon, 16, 1896, št. 4, str. 242-245; št. 6, str. 349-352; št. 7, str. 413-417; št. 8, str. 481-484. (Astronomska študija. Pod naslovom Kamení dež tudi v Prosveta (Chicago), 19, 1926, št. 161-163, 165-166)

Fotografovanje nevidnih stvari, Dom in svet, 9, 1896, št. 5, str. 155-159; št. 6, str. 186-189 : ilustr. (O rentgenskih slikah, s posnetkoma)

Človeško telo – prozorno, Dom in svet, 9, 1896, št. 13, str. 412-414. (Razvoj rentgenologije)

Solnčna gorkota in nje vzrok, *Dom in svet*, 9, 1896, št. 14, str. 438-442; št. 15, str. 475-478.

Ali bivajo ljudje na bližnji zvezdi Martu?, *Dom in svet*, 10, 1897, št. 1, str. 22-27; št. 2, str. 57-60; št. 3, str. 87-92. (O raziskavah Giovannija Virginia Schiaparellija)

Prodiranje proti severnemu zemskemu tečaju, *Dom in svet*, 10, 1897, št. 4, str. 1123-119; št. 5, str. 150-152; št. 6, str. 180-189; št. 8, str. 249-252; št. 10, str. 317-319; št. 11, str. 348-352. (Starejši poskusi. Nansen in njegovi naklepi. Na pragu pred tečajevim okrožjem. Andréje in njegov zrakoplov. Nansenovo potovanje. Namen in učenjaki. Kje na svetu stoji popotnik? Na poti domov. Junaštvo popotnikov. Nekdanje tropično podnebje ob mejah severnega tečaja)

Kaj bo pa jutri z vremenom?, *Dom in svet*, 10, 1897, št. 5, str. 152-158.

Telegraf brez elektrovodnih vezij, *Dom in svet*, 10, 1897, št. 16, str. 512; št. 17, str. 542-543.

Zaloga premoga po Evropi, *Dom in svet*, 10, 1897, št. 19, str. 607.

Žive fotografije, *Dom in svet*, 11, 1898, št. 1, str. 18-20. (Izum Augusta in Louisa Lumièrja)

Kaj bo pa jutri z vremenom?, *Dom in svet*, 11, 1898, št. 3, str. 87-90; št. 4, str. 119-122; št. 5, str. 150-156 : ilustr. (O napovedovanju vremena)

Pridelovanje električnega toka iz premoga, *Dom in svet*, 11, 1898, št. 3, str. 93-94.

Röntgenova luč in človeško telo, *Dom in svet*, 11, 1898, št. 7, str. 218-221.

Kdaj bo ljudem zmanjkalo prostora na svetu?, *Dom in svet*, 11, 1898, št. 9, str. 280-284.

Nekaj domačih nazorov o vremenu, *Dom in svet*, 11, 1898, št. 11, str. 349-351. (Tudi o *Calendarium oeconomicum practicum perpetuum* Morica Knauerja)

Andréjevo potovanje proti tečaju, *Dom in svet*, 11, 1898, št. 14, str. 440-443; št. 15, str. 474-477; št. 16, str. 502-508; št. 17, str. 534-540; št. 18, str. 567-572.

Ledena doba, *Dom in svet*, 12, 1899, št. 9, str. 275-279; št. 10, str. 315-319; št. 12, str. 373-376; št. 13, str. 403-406; št. 14, str. 437-443.

Elektrika, nje proizvodnja in uporaba, Ljubljana 1899, *Dom in svet*, 12, 1899, št. 16, str. 509.

Konec sveta ali kali, *Dom in svet*, 12, 1899, št. 17, str. 539-542; št. 18, str. 568-570. (O kometih)

Kužne bolezni po nazorih sedanje znanosti, *Dom in svet*, 13, 1900, št. 3, str. 88-92; št. 4, str. 116-120.

Prenašanje delujočih močij z elektriko, *Dom in svet*, 13, 1900, št. 10, str. 308-314; št. 11, str. 344-348; št. 12, str. 378-383.

Velikanski daljnogled na razstavi l. 1890 v Parizu, *Dom in svet*, 13, 1900, št. 18, str. 572-574.

Čutilo za ohranitev ravnotežja, *Dom in svet*, 13, 1900, št. 21, str. 663-668.

Zemlja in zvezda Mart, *Dom in svet*, 13, 1900, št. 23, str. 730-732; št. 24, str. 765-768.

O zrakoplovstvu, Ljubljanski zvon, 20, 1900, št. 1, str. 20-26; št. 2, str. 89-93.

Temelji vremenoznanstva, Zbornik znanstvenih in poučnih spisov, 2, 1900, str. 54-172.

Na skrajnih mejah vročine in mraza, *Dom in svet*, 14, 1901, št. 8, str. 495-500; št. 9, str. 559-562; št. 10, str. 627-634. (Pridelovanje umetnega ledu. Zvodenjenje plinov.

Izvori hude vročine. Kako se izdelujejo umetni demanti. Moissan in njegovi predniki. Demanti v kremenovih strelah)

Ali ima človek kaj moči do vremena?, Dom in svet, 15, 1902, št. 11, str. 684-699; št. 12, str. 748-750.

Vožnja z avtomobili, Dom in svet, 15, 1902, št. 10, str. 618-621 : ilustr.

Svet, ki se je pogubil, Proteus, 6, 1939, št. 6-7, str. 143-148. (Z bio-bibliografsko notico urednika Pavla Grošlja. Prirejen natis iz Ljubljanskega zvona, 1894. O repaticah)

### **Literatura:**

- S. Južnič in M. Prosen, *Astronomija na Slovenskem in slovenski astronomi na tujem (12.–21. stoletje)*, Didakta, Radovljica 2008, 150.
- *Gorenjci.si*, geslo in slika S. Š.
- *Internet*, članki o S. Š.